

Rozhovor s prof. PhDr. Eduardem Gombárem, CSc., ředitelem Ústavu Blízkého východu a Afriky FF UK

PhDr. Eduard Gombár, CSc., nar. 1952, arabista, historik Blízkého východu a mezinárodních vztahů (PhDr. r. 1978, CSc. r. 1981, docent obecných dějin r. 1988, profesor mezinárodních politických vztahů r. 2008). Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy přednáší politické, hospodářské a sociální dějiny islámských zemí, dějiny diplomacie a mezinárodních vztahů, působí jako školitel doktorandů. Od roku 2004 působí ve funkci ředitele Ústavu Blízkého východu a Afriky. Věnuje se také problematice česko-arabských a česko-iránských vztahů. Navštívil řadu blízkovýchodních zemí, 1984–1985 pracoval v Libyi, 1991–93 působil v diplomatických službách v Tripolisu a Damašku, 1993–97 poradcem ministerstva financí, 2002 poradcem ministerstva obchodu a průmyslu, 1994–99 viceprezidentem Česko-arabské obchodní komory. Je rovněž místopředsdou Společnosti česko-arabské a předsdou Sdružení přátel Sýrie, členem předsednictva Česko-iránské společnosti.

Publikoval monografie *Revolučně demokratické strany na Blízkém východě (1986), Úvod do dějin islámských zemí (1994), Moderní dějiny islámských zemí (1999), Dramatický půlměsíc (2001), Kmeny a klany v arabské politice (2004), Kmeny a klany v arabském Maghribu (2007).*

Vystudoval jste hned tři obory najednou. Historie a filozofie k sobě mají blízko, čím vás ale nalákala arabistika?

Arabštinu jsem studoval již od svých 15 let, v 16 letech jsem pak odjel na vlastní pěst do Sýrie na jeden a půl měsíce – tehdy to šlo. Byl jsem rovněž v kontaktu s arabským prostředím v Brně, kde jsem studoval na gymnáziu. Když jsem posléze na fakultě konzultoval s profesorem Petrálkem mé další směřování, tak mi doporučil, abych studoval historii nebo filozofii, protože arabistika se tenkrát neotevírala. Arabštinu jsem si později přidal jako třetí obor.

Do funkce ředitele Ústavu Blízkého východu a Afriky (ÚBVA) jste nastoupil roku 2004. Jak byste zhodnotil uplynulých pět let? Co považujete za váš největší úspěch a čeho se vám naopak nepodařilo dosáhnout?

Problémů, které existovaly v době, kdy jsem přebíral vedení ústavu, bylo poměrně hodně. Vyplyvaly většinou z objektivní situace, tedy z obtíží souvisejících s kvalifikační a věkovou strukturou a mimořádně nízkými mzdovými prostředky, které odrazovaly mladší generaci od působení na ústavu. To rovněž negativně ovlivňovalo možnosti reakreditace našich oborů, zejména bakalářských a magisterských. Mým dlouhodobým cílem bylo stabilizovat personální situaci tak, aby byla posílena mladší generace, což samozřejmě souvisí s

postupnou generační výměnou umožňující vytvoření předpokladů k oživení oborů, které jsou v současnosti poněkud v útlumu. Dalším důležitým krokem bylo zajištění publikační činnosti a celkového přesunu pedagogického důrazu na vědeckou práci; dále se pak jednalo o zajištění financování, zejména grantů. Podstatnou byla také otázka zahraniční spolupráce, kdy se nám podařilo oživit turkologii na bázi vládní dohody. Turecká vláda se rozhodla financovat rozvoj turkologie. Tuto cestu se nám daří využívat i u jiných oborů.

Jak se slučuje manažerská funkce ředitele ÚBVA s vaším badatelským a lektorským zaneprázdněním? V současnosti pracujete na několika publikačních výstupech, stiháte se věnovat taktéž byrokratickým povinnostem, vyplývajícím z vaší pozice?

Je to dost velký problém. Manažer nemůže dělat všechno sám, musí si vytyčit osobní úkoly a musí mít tým lidí, kteří dělají dílčí práci na své vlastní úrovni. V našem případě se jedná o zástupce ředitele ústavu, tajemníka ústavu a garanty jednotlivých oborů. Je ovšem pravda, že manažerská práce předpokládá mnohdy takové časové nasazení, které já nemohu vždy sám ovlivnit. Roku 2007 jsem vydal monografii a na základě grantu jsem chystal další část, nicméně nyní pracuji na projektech Nakladatelství Lidových novin: v současné době intenzivně pracuji na dějinách moderního Egypta a v budoucnosti se chystám na historii Iráku.

Jakou pozici zaujímají blízkovýchodní studia na FFUK v rámci České republiky a ve světě? Jak se daří našim absolventům uplatnit se v zahraničí, případně na naší společensko-vědní scéně? Narážím mimo jiné i na působení Jany Hybáškové, kandidátky do europarlamentu a vaší bývalé studentky.

Blízkovýchodní studia mají u nás na univerzitě nepřetržitou tradici od roku 1849. Obory měly na našem území velkou prestiž a celé generace budovaly vědecký i knihovní potenciál. Pokud jde o uplatnění absolventů, studenti neměli dosud vzhledem k vysoké úrovni výuky problémy; uplatňují se v menší míře ve sféře vědecké a pedagogické, včetně zahraničí (někteří absolventi se uplatnili v Princetonu, Harvardu, londýnském SOASu), ale máme také řadu lidí, kteří se uplatnili v praxi, především v diplomatických službách, i na postech velvyslaneckých. Já osobně doporučuji studentům, aby nebyli pouze tlumočníky, ale pěstovali i nefilologické, historické obory, a našli tak širší uplatnění třeba právě v diplomatických službách. U nás se jedná především o obor dějiny a kultura islámských zemí. S tím samozřejmě souvisí dnes i velká možnost uplatnění se v celé řadě mezinárodních institucí, ať už na institucionální úrovni v Evropské unii, nebo v různých organizacích, jako je například Amnesty International a Člověk v tísni, které se nějakým způsobem věnují oblasti Blízkého a Středního východu. Samozřejmě nelze opomenout ani bezpečnostní složky, zejména armádu. Někteří absolventi už dosáhli velmi významných pozic, jako již zmiňovaná doktorka Hybášková, která byla, pokud je mi známo, již dvakrát velvyslankyní a nedávno europoslankyní. Dále například doktor Jiří Weigl, který je kancléřem prezidenta republiky a je rovněž absolventem našich oborů, arabistiky.

Jaké obory by na ÚBVA potřebovaly posílit? Hrozí u některých neprodloužení akreditace, a pokud ano, proč?

Posilovat obory je třeba průběžně a systematicky. Není to nárazová záležitost. Řada lidí poté, co dosáhne akademických či vědeckých hodností, z fakulty odchází, ať už z finančních

důvodů, či kvůli výhodnějším pracovním nabídkám. S nastupující generační výměnou se u mladších kolegů naskýtají trochu problémy, jelikož od nich samozřejmě nemůžeme vyžadovat tak široký odborný záběr, zejména v pedagogické oblasti, jako u starších a zkušenějších pedagogů, kteří jsou často schopni zabezpečovat dva až tři obory najednou. Například profesor Kropáček je zároveň arabista, afrikanista i islamolog. Je velmi obtížné nahradit zkušené pedagogy jedním člověkem; často se jedná o výsledek velmi intenzivní vědecké a pedagogické práce trvající mnohdy desetiletí. Co se týče personálního obsazení, největší problémy máme s afrikanistikou, dále íránistikou, naopak turkologii se podařilo akreditovat ve strukturovaném studiu a nejlepší vyhlídky mají silné obory jako hebraistika, kde si můžeme dovolit i jednooborové studium, a arabistika, kde se už personální situace stabilizovala. Na oboru dějiny a kultura islámských zemí budeme muset najít nadějného islamologa.

Existuje i možnost sloučení menších oborů do jednoho zastřešujícího oboru blízkovýchodních studií, čímž by se vyřešila problematika personálního zastoupení oborů? Má taková vize vůbec budoucnost?

Někteří ji uplatňují v rámci teritoriálních studií, v našem případě by to bylo možné v rámci blízkovýchodních studií. Co se týče filologických oborů, učinili jsme již pokus tohoto typu, ale narazili jsme na odpor filologů, takže jsem v tomto ohledu skeptičtější. Jednalo se o podání akreditace oboru jazyky a kultury Blízkého východu a Afriky, která byla zamítnuta z důvodu, že se jedná o skryté obory, a bylo nám doporučeno, abychom podávali samostatné akreditace u personálně zabezpečených oborů, jako je například arabistika.

Nedávno došlo k opětovným úpravám v hodnocení akademických pracovišť v závislosti na publikační činnosti a přijímání studentů. Které publikační výstupy jsou hodnoceny nejvstřícněji? Změnila se nějak zásadně vlivem těchto změn situace na našem ústavu?

Pokud jde o publikační činnost, nejvstřícněji jsou hodnoceny studie s impactem, kterých je ovšem ve společenských vědách našeho typu velmi obtížné dosáhnout. V zásadě je třeba se soustředit na monografie a na články v recenzovaných časopisech, v našem případě v Archivu orientálním, zařazeném do systému ERIH (European Research Index for Humanities). Naš ústav se musel novému stavu přizpůsobit, nabíráme nyní více studentů – jestliže jsme dříve nabírali pět šest studentů, teď jich nabíráme dvacet. Co se týče publikační činnosti, klademe větší důraz na recenzované časopisy.

Jaký je váš názor na slučitelnost oboru dějiny a kultura islámských zemí s jinými obory FFUK? K tomuto interdisciplinárnímu trendu směřoval před nedávnem i náš ústav, byl tento postup úspěšný?

K těmto kombinacím dochází. Já beru jako ideální kombinaci obor dějiny a kultura islámských zemí plus některá z blízkovýchodních filologií: arabistika, íránistika, turkologie. Dějiny a kultura islámských zemí neměly zatím příliš rozsáhlou jazykovou složku a bez znalosti jazyka, například arabštiny, je velmi obtížné se danou problematikou zabývat. Nadějná a produktivní jsou ovšem i kombinace historie, politologie s dějinami a kulturou islámských zemí.

Rok od roku stoupají možnosti studentů ÚBVA vyjíždět na zahraniční pobyty a jazykové kurzy v Sýrii, Egyptě, Tunisku a mnoha dalších zemích. Někteří studenti vyjíždějí i několikrát za rok. Vnímáte nějaký výrazný posun v porovnání se situací předchozích let a ovlivnil tento stav kvalitu a stupeň znalostí studentů?

Dlouhodobé stáže u nás mají dlouhou tradici. Naši studenti jezdili např. do Egypta na desetiměsíční stáže, běžně probíhaly také stáže v Tunisku, takže s tím nemáme žádné obtíže. Někdy bývá chápáno jako problém, že se prodlužuje doba mezi státnicí a odevzdáním diplomové práce, ale já to za velký problém nepovažuji, naopak, tyto diplomové práce bývají mnohem fundovanější.

Jaká země Blízkého a Středního východu či Afriky je vaší největší srdeční záležitostí? Kam se nejraději vracíte?

Je to Sýrie, kde jsem byl poprvé sám. Nevracím se tam však pouze z nostalgie; Syřané jsou velice vzdělaní, kultivovaní, je to stát sekulární, s náboženskou tolerancí, byť je součástí blízkovýchodního konfliktu.

Tento výstup vznikl za podpory Univerzity Karlovy v Praze, Filozofické fakulty z prostředků specifického výzkumu na rok 2009, číslo projektu GRANTY/2009/224126.